

Політичний дискурс ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010: суб'єкти та предикати пропозицій (на матеріалі англомовного політичного електронного медіа-дискурсу)*Роботу виконано на кафедрі англійської філології
ЧНУ ім. Б. Хмельницького*

У статті розглянуто образ ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010, створений у політичному дискурсі англомовних електронних ЗМІ. Зазначений образ аналізовано шляхом виявлення та опису суб'єктів пропозицій. Останні моделюються за методикою концептуального аналізу, із застосуванням понять концептосфери та домена. Предикати аналізованих пропозицій оцінюються шляхом використання семіотичного квадрата Греймаса.

Ключові слова: політичний дискурс, концептосфера, домен, суб'єкти пропозицій, предикати пропозицій.

П'єцух О. И. Политический дискурс ПРЕЗИДЕНТСКИЕ ВЫБОРЫ В УКРАИНЕ – 2010: субъекты и предикаты пропозиций (на материале англоязычного политического электронного медиадискурса). В статье рассматривается образ ПРЕЗИДЕНТСКИЕ ВЫБОРЫ В УКРАИНЕ – 2010, созданный в политическом дискурсе англоязычных электронных СМИ. Означенный образ анализируется через рассмотрение субъектов пропозиций, которые моделируются по методике концептуального анализа, с использованием понятий концептосфера и домен. Оценивание предикатов анализируемых пропозиций осуществляется путем использования семиотического квадрата Греймаса.

Ключевые слова: политический дискурс, концептосфера, домен, субъекты пропозиций, предикаты пропозиций.

Pjetsukh O. I. Political Discourse PRESIDENTIAL ELECTIONS IN UKRAINE – 2010: Subjects and Predicates of Propositions (on the Data of Political Mediadiscourse). This article focuses on the image PRESIDENTIAL ELECTION IN UKRAINE – 2010 formed by the political discourse of the electronic mass-media. The analysis of the elections' image is done through the studying of the subjects of proposition by means of the method of the conceptual analysis using the conceptual sphere and domain. The predicates of propositions are estimated by means of Greimas' semiotic square.

Key words: political discourse, conceptual sphere, domain, subjects of prepositions, predicates of prepositions.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасні напрями лінгвістики, спрямовані на вивчення мови в її функціональному ракурсі, зосереджують увагу на особливостях функціонування мовних одиниць у межах різних типів дискурсу, зокрема в межах політичного дискурсу. Він є важливою ланкою, яка поєднує політичну сферу з рештою сфер суспільного життя. Постають питання виявлення механізмів породження та функціонування політичних текстів, характеристика мовленнєвої поведінки політиків, вивчення стратегій і тактик політичної комунікації, аналіз прагматичної та аксіологічної складових частин політичних текстів.

Сьогодні актуальним дослідженням проблем породження, функціонування, сприйняття політичного дискурсу та особливостям політичної комунікації присвячено значну кількість наукових праць таких лінгвістів, як В. Дем'янков, С. Дроздова, В. Карасик, Ю. Караулов, К. Кусько, О. Морозова, Г. Почепцов, І. Шевченко, Є. Шейгал та ін. [1; 2; 6; 9].

Підвищений інтерес до вивчення різних аспектів політичного дискурсу та недостатня дослідженість його аксіологічної складової частини зумовлює **актуальність** цієї статті, **мета** якої полягає в концептуальному аналізі політичного дискурсу ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010, представленого в текстах англомовних політичних електронних ЗМІ. Для досягнення зазначеної мети у статті аналізуємо суб'єкти пропозицій, які втілюють образ президентських виборів в Україні – 2010 і предикати цих пропозицій, що містять характеристики образу виборів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Політичний дискурс розглядають як інтерактивну діяльність учасників комунікації, яка постає як інформаційний та емоційний обмін інформацією і здійснення комунікативного впливу мовця на адресата

шляхом застосування різноманітних комунікативних стратегій у сумі їх вербальних і невербальних утілень впродовж комунікативного процесу [6, 5]. Особливістю політичного дискурсу є превалювання оцінного компонента над інформаційним компонентом, оскільки під час передавання інформації мовець зацікавлений у тому, щоб в адресата склалося певне (позитивне чи негативне) ставлення до представлених подій. Інакше кажучи, метою мовця є зміна наявної в свідомості адресата інформаційної картини світу на іншу.

З огляду на зазначене, релевантним для дослідження політичного дискурсу вважаємо застосування методологічного апарату когнітивної лінгвістики. Когнітивний підхід до аналізу дискурсу є одним із найбільш плідних серед нових дослідницьких парадигм сучасної лінгвістики [2, 9], оскільки він розглядає дискурс як “когнітивний процес, пов’язаний із реальним продукуванням мовлення і створенням мовленнєвого твору” [7, 164]. У межах цього підходу моделювання когнітивної бази політичного дискурсу здійснюють через аналіз фреймів і концептів політичного дискурсу [9, 8].

Дискурс як результат когнітивно-мовленнєвої діяльності є текстом, що може складатися з одного чи більше речень. Зміст дискурсу вибудовується навколо певного “опорного” концепту, який є його топіком. Логічний зміст окремих речень – компонентів дискурсу – є його пропозиціями [1, 17]. Пропозиція як елементарна структура представлення знань включає логічний суб’єкт (цільовий концепт) та логічний предикат (ознака, яку приписують цьому предмету) [4, 258]. Тож пропозиція завжди бінарна.

Політичний дискурс ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010, представлений текстами англомовних електронних видань, формується пропозиціями, які містять характеристики образу президентських виборів в Україні – 2010. Дослідження цього образу передбачає здійснення концептуального аналізу структури притаманних йому суб’єктів і предикатів пропозицій.

У проаналізованому матеріалі, суб’єктом пропозицій переважно є **політичні лідери** – зафіксовано 1064 таких пропозицій, що становить 34,5 % від загальної їх кількості. Наприклад: *Mr. Yanukovich and Ms. Tymoshenko have both indicated that they will try to smooth relations with Russia while continuing to court Europe* (17.01.2010, the New York Times); *Both Yanukovich and Tymoshenko say that Nato membership is now off the agenda* (13.01.2010, the Financial Times); *Opinion polls are being led by Yulia Tymoshenko and Viktor Yanukovich, leader of the Regions Party whose core support comes from the Russian speaking east of the country* (8.02.2010, the Daily Telegraph); *Ms. Tymoshenko, leader of the Yulia Tymoshenko Bloc, and Viktor F. Yanukovich, a former prime minister and leader of the Party of Regions – have all resorted to populist measures* (10.12.2009, the New York Times); *His nearest rival, Yulia Tymoshenko, the current prime minister, made her money in the gas trade in the 1990s and has been nicknamed the Gas Princess* (18.01.2010, the BBC News); *Viktor Yanukovich is coming to power in Ukraine pledging market-oriented reforms* (9.02.2010, the Financial Times).

Майже вдвічі менш частотними суб’єктами пропозицій є такі: **влада країни** – зафіксовано 597 пропозицій (19,4 %): *Incumbent President Viktor Yushchenko, the vastly unpopular hero of the Orange revolution of 2004, will struggle to reach 5 percent support and may finish as low as 5th* (5.01.2010, the Atlantic Council); *Mr Yushchenko secured the transparency of the democratic process, the rule of law and media freedom* (8.02.2010, the BBC News); *President Viktor Yushchenko put Ukraine on European path* (27.12.2009, the Daily Telegraph); *Rightly or wrongly, Mr Yushchenko has taken most of the blame for the chaos and unfulfilled promise of the last five years, and he has been punished for it at the ballot box* (18.01.2010, the BBC News), **вибори як такі** – зафіксовано 570 пропозицій (18,4 %): *The signs are pointing to a relatively clear, free and fair first round in Ukraine’s presidential elections* (17.01.2010, the Atlantic Council); *International observers have declared Ukraine’s elections free and fair and called for a peaceful transition of power* (11.02.2010, the Economist), *The EU and US both welcomed the conduct of the election* (9.02.2010, the BBC News); *International observers described the vote as an “impressive display of democratic elections”* (8.02.2010, the BBC News); **країна як така** – зафіксовано 562 пропозиції (18,2 %): *Ukraine has a unique political system and history with a lot of scope for humour and drama* (19.11.2009, the BBC News); *Ukraine is a young democracy reminiscent of the West’s own painful democratic experience* (7.12.2009, the EU Observer); *Once Ukraine matures its democracy and strengthens its economy, it will also make the EU stronger* (9.02.2010, the Guardian); *Ukraine is a case study in how to entrench the gains of revolution – and how to squander them* (11.02.2010, the Economist) *A closer look at the results, though, shows that the country remains deeply divided along the same regional and cultural lines that defined the 2004 election* (8.02.2010, the New York Times).

Кількість дескрипцій, в яких суб'єктами пропозицій є **громадяни країни**, значно менша – 292 (9,5 % від усієї кількості пропозицій): *Ukrainians expect little from their politicians* (8.02.2010, the Economist); *But the Ukrainian electorate has given him a new chance* (9.02.2010, the New York Times); *The mood in the general public, for large part, is ambivalence. People say they are tired of seeing round after round of their leaders cursing each other, rather than getting on with the job of running the nation* (9.02.2010, the Epoch Times).

Структура суб'єктів пропозицій, які представляють політичний дискурс ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010, може бути змодельована із застосуванням понять концептосфери та домена. За Р. Ленекером, концептосфера є комплексом знань, тематично відокремленим від інших комплексів знань, “це зв'язний простір концептуалізації, щодо якого семантичні одиниці можуть бути охарактеризовані” [8, 49].

Поняття концептосфери використовують для позначення фонові інформації, взятої загалом, а поняття домену позначає конститuentи (концепти) її структури, що мають різний ступінь узагальнення [3, 91]. Тож концептосфера репрезентує весь понятійний простір, а домен є лише інформаційним вузлом в її межах [4, 257].

Отже, суб'єкти пропозицій вибудовують концептосферу ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010, доменами якої є ПОЛІТИЧНІ ЛІДЕРИ, ВЛАДА КРАЇНИ, ВИБОРИ ЯК ТАКІ, КРАЇНА ЯК ТАКА та ГРОМАДЯНИ КРАЇНИ.

Оскільки домен ПОЛІТИЧНІ ЛІДЕРИ містить найбільшу кількість пропозицій – 34,5 % від загальної кількості пропозицій, політичний дискурс ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010 постає в англійських електронних виданнях насамперед через характеристику образів двох головних учасників виборчого процесу.

Характерні ознаки, притаманні домену ПОЛІТИЧНІ ЛІДЕРИ, є в предикатах пропозицій. Аналіз предикатів здійснюють за методикою фреймового аналізу, запропонованою С. А. Жаботинською, із використанням чотирьох схем: акціональної, кваліфікативної, посесивної та евалюативної схем [5]. Предикати пропозицій отримують позитивну /+/, негативну /-/ чи нейтральну /0/ оцінку. Сумарна оцінка образу політичних лідерів формується за допомогою семіотичного квадрата Греймаса [10], який відображає емотивні параметри політичного дискурсу, опозитивно представленими як дві оцінки – “добре” :: “погано”. Для більш повного представлення аксіологічних параметрів образу політичних лідерів аналізованого дискурсу використовуємо розгорнутий варіант квадрата, що дає змогу більш детально представити позитивний та негативний полюси аксіологічного континууму: ДУЖЕ ДОБРЕ←ДОБРЕ←НЕ ПОГАНО↔НЕ-ДОБРЕ→ПОГАНО:

Акціональна схема: /+/ **намагаються балансувати між Заходом і Сходом** [21]: *The programmes of the two candidates include European integration and building pragmatic ties with Russia, which supplies most of Ukraine's energy resources* (5.02.2010, Reuters); **не йдуть антиросійським курсом** [9]: *Both Yanukovich and Tymoshenko have pledged to reset relations with Russia* (18.01.2010, the Guardian); *Both Yanukovich and Tymoshenko have signaled that they would go slow on many of the anti-Moscow policies* (18.01.2010, Reuters); **користуються послугами американських іміджмейкерів** [4]: *Candidates have hired campaign consultants and public relations firms with deep ties in Washington* (15.01.2010, the AP); /-/ **проводять конфліктну передвиборчу кампанію** [15]: *The February 7th runoff election pits Prime Minister Tymoshenko against opposition leader Mr Yanukovich, bringing to a climax a bitter campaign in which each side has accused the other of planning to rig the vote and of lying to the electorate* (4.02.2010, Reuters); /0/ **не підтримують плани щодо вступу до НАТО** [12]: *Both Yanukovich and Tymoshenko say that Nato membership is now off the agenda* (13.01.2010, the Financial Times).

Із 76 предикатів пропозицій, що висвітлюють діяльність політичних лідерів, більшість – 53 дескрипції (69,8 %) мають позитивну оцінку, 15 дескрипцій (19,7 %) – негативну оцінку і 8 дескрипцій (10,5 %) – нейтральну оцінку. Загальна оцінка схеми: ДОБРЕ.

Кваліфікативна схема: /+/ **прагматики** [10]: *Yet both are expected to push for closer ties with the EU, while remaining pragmatists to the bones* (25.01.2010, the EU Observer); **досвідчені в економічних та політичних питаннях** [8]: *Even though they are tired of the same old faces, Ukrainians seem likely once again to have to choose between two familiar front-runners: the former and current prime ministers, Viktor Yanukovich and Yulia Tymoshenko (each has served as prime minister twice)* (15.01.2010, the Economist); /-/ **опортуністи** [4]: *Both (Tymoshenko, Yanukovich) are widely seen as opportunists* (3.02.2010, Time Magazine); **популісти** [4]: *Ms. Tymoshenko and Viktor F. Yanukovich have all resorted to populist measures* (10.12.2009, the New York Times).

Із 32 предикатів пропозицій, які вибудовують кваліфікативну схему, 21 предикат (65,6 %) має позитивну оцінку і 11 предикатів (34,4 %) – негативну оцінку. Загальна оцінка схеми: ДОБРЕ.

Схема способу буття: +/- отримують підтримку олігархів [7]: *Both are backed by powerful business interests* (18.01.2010, the BBC News).

Ця схема представлена виключно позитивними дескрипціями (100 %). Загальна оцінка: ДУЖЕ ДОБРЕ.

Посесивна схема: /- мають кримінальне минуле [1]: *Both Yanukovich and Tymoshenko have served prison terms* (1.02.2010, the Epoch Times); **/0/ мають центристські передвиборчі програми [4]:** *In economic terms, which candidate wins (both have centrist programmes) might be less important than how quickly they can consolidate power* (17.01.2010, the Financial Times).

Ця схема представлена нейтральними (80 %) і негативними (20 %) дескрипціями. Загальна оцінка: НЕ-ПОГАНО.

Модусна оцінка: +/- відомі політичні діячі [11]: *Ukrainians have to pick one of two familiar faces: Mr. Yanukovich or Ms. Tymoshenko* (21.01.2010, the Economist); **/- викликають занепокоєння та недовіру [3]:** *Both (Tymoshenko, Yanukovich) are widely seen as opportunists and few Ukrainians believe they will bring the kind of changes millions long for* (3.02.2010, Time Magazine); **утилітарна оцінка: +/- символізують зміни [5]:** *And it seems that whether Yanukovich or Tymoshenko wins, there will be a new realism in Kyiv (Ukraine's inevitable integration with Europe would not be made at the expense of Russia's national interests)* (15.01.2010, the Atlantic Council).

Більшість предикатів (62,5 %), що вибудовують модусну оцінку, є позитивно конотованими, і лише три з них (37,5%) мають негативну оцінку. Загальна оцінка: ДОБРЕ. Усі предикати, що вибудовують утилітарну оцінку, є позитивно конотованими. Загальна оцінка: ДУЖЕ ДОБРЕ.

Загалом, із 139 предикатів пропозицій позитивну оцінку мають 97 предикатів (69,8 %), негативну оцінку мають 30 предикатів (21,6 %) і нейтральну оцінку мають 12 предикатів (8,6 %). Отже, домен ОБИДВА ЛІДЕРИ є переважно позитивно конотованим. При цьому діяльність політиків (акціональна схема) та їх якісні характеристики (кваліфікативна схема) отримують здебільшого позитивну оцінку, а посесивні характеристики політиків отримують оцінку НЕ-ПОГАНО.

Найбільша кількість дескрипцій представляє акціональну схему: 76 дескрипцій (54,7 % від усієї кількості пропозицій). Це свідчить про підвищений інтерес англomовних електронних ЗМІ до внутрішньої та міжнародної діяльності кандидатів під час проведення політичної кампанії 2010 року. Меншою кількістю дескрипцій представлена кваліфікативна схема (32 дескрипції (23 %)) та евалюативна схема (19 дескрипцій (13,7 %)). Найменший інтерес іноземні ЗМІ проявляють до буттєвих і посесивних характеристик політиків: схема способу буття представлена лише сімома дескрипціями (5 %), а посесивна схема – ще меншою кількістю (5 дескрипцій (3,6 %)).

Найтипovішими позитивними дескрипціями є ті, що описують збалансовану політику кандидатів, які не підтримують антиросійський курс, захищають національні інтереси та планують вводити економічні і соціальні реформи. Політичні лідери постають як відомі, прагматичні та досвідчені політики, прихід яких до влади символізує зміни у країні. Серед негативних дескрипцій вирізняються якісні характеристики політичних лідерів: вони постають як популісти й опортуністи; вони проводять конфліктну передвиборчу кампанію і викликають недовіру щодо можливості змін. Нейтральні дескрипції представляють політиків як таких, що не підтримують плани вступу до НАТО і мають центристські передвиборчі програми.

Висновки. Здійснений когнітивний аналіз політичного дискурсу ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010, представлений текстами англomовних електронних ЗМІ, засвідчує про його об'єктивність суб'єктами та предикатами пропозицій. Суб'єкти пропозицій належать до концептосфери ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010, яка охоплює такі домени, як ПОЛІТИЧНІ ЛІДЕРИ, ВЛАДА КРАЇНИ, ВИБОРИ ЯК ТАКІ, КРАЇНА ЯК ТАКА та ГРОМАДЯНИ КРАЇНИ. Домен ПОЛІТИЧНІ ЛІДЕРИ містить найбільшу кількість пропозицій (34,5 % від загальної кількості), тому політичний дискурс ПРЕЗИДЕНТСЬКІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ – 2010 сприймається насамперед через образи головних учасників виборчого процесу. Цей домен отримує переважно позитивну оцінку. За нашими даними, найбільшу увагу в проаналізованому політичному дискурсі, представленому англomовними електронними ЗМІ, приділено внутрішній та міжнародній діяльності політичних лідерів як кандидатів політичної кампанії 2010 року.

Перспективи подальшого дослідження. Перспективу подальших досліджень убачаємо в детальному аналізі інших доменів, що втілюють образ президентських виборів в Україні – 2010 в англійських електронних ЗМІ – це ВЛАДА КРАЇНИ, ВИБОРИ ЯК ТАКІ, КРАЇНА ЯК ТАКА та ГРОМАДЯНИ КРАЇНИ.

Література

1. Демьянков В. З. Когнитивная лингвистика как разновидность интерпретирующего подхода / В. З. Демьянков // Вопросы языкознания. – 1994. – № 4. – С. 17–33.
2. Дроздова С. О. Концепт “влада” у сучасному російському політичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / С. О. Дроздова. – Д., 2004. – 20 с.
3. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ языка. Фреймовые сети / С. А. Жаботинская // Мова. Науково-теоретичний часопис з мовознавства. – Одеса : Астропринт, 2004. – № 9 : Проблеми прикладної лінгвістики. – С. 81–92.
4. Жаботинская С. А. Концепт / домен: матричная и сетевая модели / С. А. Жаботинская // Культура народов Причерноморья. – 2009. – № 168. – Т. 1. – С. 254–261.
5. Жаботинская С. А. Ономазиологические модели и событийные схемы / С. А. Жаботинская // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. Сер. : Романо-германська філологія. – Х. : Константа, 2009. – № 837. – С. 3–14.
6. Карасик В. И. О типах дискурса / В. И. Карасик // Языковая личность : институциональный и персональный дискурс : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 5–20.
7. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) / Е. С. Кубрякова // Язык и наука конца XX века. – М. : Рос. гуманит. ун-т, 1995. – С. 144–238.
8. Овчарук Т. В. Сетевая модель концептуальных метафор: обозначения понятия “Деньги” (на материале современного английского языка) / Т. В. Овчарук // Вісн. Черкас. ун-ту. Сер. : Філологічні науки. – Черкаси : ЧДУ, 1999. – Вип. 11. – С. 49–57.
9. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – М. ; Волгоград : Перемена, 2000. – 367 с.
10. Greimas A. J. Structural Semantics / A. J. Greimas. – Lincoln : University of Nebraska Press, 1984. – 325 p.

Статтю подано до редколегії
31.03.2011 р.